

GORENJSKI GLAS

GLASILO
SOCIALISTI-
ČNE ZVEZE
DELOVNEGA
LJUDSTVA ZA
GORENJSKO

ALPININIH ŠTIRIDESET LET

ZIŘI, 3. JULIJA — Jutri, na dan borca, bo imel dva tisočlanski kolektiv Žirovske Alpine svoj dan. Delavci iz matične tovarne ter iz obratov in prodajaln po vsej Jugoslaviji se bodo srečali na parkirnem prostoru pred tovarno.

Proslava s podelitevijo priznanj in kulturnim programom se bo začela ob 14. uri. Slavnostni govornik bo Marko Bulc, predsednik Gospodarske zbornice Slovenije. Od 16. do 18. ure bo zabavni del prireditve, v katerem bodo sodelovali pihalna godba iz Češkoslovaške, Moped show in Andrej Štrfer. Po 18. uri bo igral ansambel Rž.

H. J.

stran 3

S KRAJANI DIHAMO ISTI ZRAK

4. julij — dan borca

Sestinstirideset let je že minilo od tistega 4. julija, ko je bil dan ukaz vsem partizanskim odredom, naj začno oboroženi upor. Počele so prve puške in nad ljudstvo se je zgrnil še hujši teror. Bilo je hudo, prehrdo. Zavest v ljudeh pa je rasla. Z vsakim talcem, z vsako preseljeno družino, z vsakim požganim domom, z vsakim plakatom, ki je sporočal o obešanju, streljanju, je rastel v ljudeh srd, upor. Peščica jih je bila tedaj v gozdovih. Pa so vendar v sebi čutili silno moč. Raje smrt kot življenje v sužnosti! Bili so preganjeni, domači so se jih bali, ker so s seboj nosili smrt tudi zanje. A niso odnehalni. Bakla, ki so jo začakali v prvih julijskih dneh leta 1941, se je razplantevala naprej, podzgala srca, širila upor v slednjo vas, v zadnjo kočo... V juriših se je kalilo bratstvo,

ljudbezen do soborca, do svojega naroda, do zemlje trpeče. Štiri leta je bilo še do svobode...

D. Dolenc

BLED IN GORENJSKI GLAS V NOČI NA JEZERU

MOST NA SOČI, 1. JULIJA — Prizadetni organizatorji urejejo se zadnje podrobnosti, da bo Most na Soči tudi letos prijazno sprejet mnogoč obiskovalcev, ki bo tako kot že leta dosedaj obiskovala od petka, 3. julija, do nedelje, 5. julija, to objezrske mestece.

Tokrat bo vse skupaj še precej bolj veselo. Prireditve bo namreč tudi prijetljiko srečanje predstavnikov treh mest ob jezerih, Bleda, Bohinja in Mosta na Soči, ki se bodo pomerili v kvizu in zabavnih igrach na vodi.

Noc na jezeru 87 bo Gorenjski zanimiv in obisk vredna prireditve, kjer ne bodo manjkali tudi naši reporterji, saj bo blejska ekipa nastopala pod pokroviteljstvom Gorenjskega glasa.

Vč o programu Noči na jezeru na zadnji strani.

V. B.

Bohinjska navzkrižja

Jutri se bodo v Bohinju začela praznovanja ob 80-letnici organizirane turistične društvene dejavnosti. Ob jubilejih je sicer navada, da se hvali tudi povprečno in slabu, vendar v primeru bohinjskega turizma ne moremo zatiskati oči pred problemi in resnicami.

Stanje Bohinjskega jezera se nezadržno slabša; zdravljenje pa bo, kot ocenjuje strokovnjaki, zahtevnejše in dražje kot na Bledu. Edina čistilna naprava v Bohinju ne dela, odpake gredo neposredno v vodo, nekaj upanja o boljših časih zbuja le gradnja čistilnih naprav v Ribčevem laziju, ki so jo začeli pred dnevi.

Nadaljujejo se nezakoniti oziroma z zdravo pametjo skregani posegi v občutljivi bohinjski prostor. Cesta ob jezeru je dvignila veliko prahu med ekološko osveščeno jav-

nostjo in potisnila kmetijsko zadrugo na zatožno klop; odgovorni pa mižijo pred obnavljanjem bungalovov pri Mladinskem domu in gradnjo taborniškega doma v osrčju Triglavskega narodnega parka, nedaleč od jezerske obale.

V preteklih letih je bilo izrečenih velikorčitkih besed na račun Alpetoura in njegove temeljne organizacije Hoteli Bohinj, češ da je molzna kralva, ki ima gobec v Bohinju in vime v Škofji Loki in ob morju. Bohinjci so letos na letni konferenci socialistične zveze glasno in jasno povedali, da hočejo svojo, bohinjsko turistično organizacijo. Zahteva je ob tolkini razdrobljenosti turističnega gospodarstva domača neuresničljiva, pa vendarle: tudi v Alpetouru razmišljajo (za zdaj še ne preveč na glas), da bi bohinjski tozd postal sa-

mostojna delovna organizacija. Nekaj upanja zbuja tudi izjava Iztoka Noča, novega direktorja Alpetourovih hotelov, da v Bohinj ni prišel le zato, da bi mirno vodil barko med čermi, temveč z namenom, da bi sodelavci in ob podpori občine kriviljo razvoja zaslužil navzgor.

Veliko dela čaka bohinjske turistične delavce tudi na področju penzionke in zunajpenzionke ponudbe. Raziskava, ki jo je izdelal dr. Herman Bercič, je namreč pokazala, da v lanski zimi četrtna gostovni bila zadovoljna s količino in kakovostjo hrane, tretjina ne z izbiro po trgovinah, tri četrtine ne z zabavnim življenjem, skoraj polovica ne z lokalnimi prometnimi povezavami, tretjina ne z delovanjem žičnic – in še bi lahko naštevali.

C. Zaplotnik

Jutri in v nedeljo v Kranju

Seja bančnega izvršilnega odbora

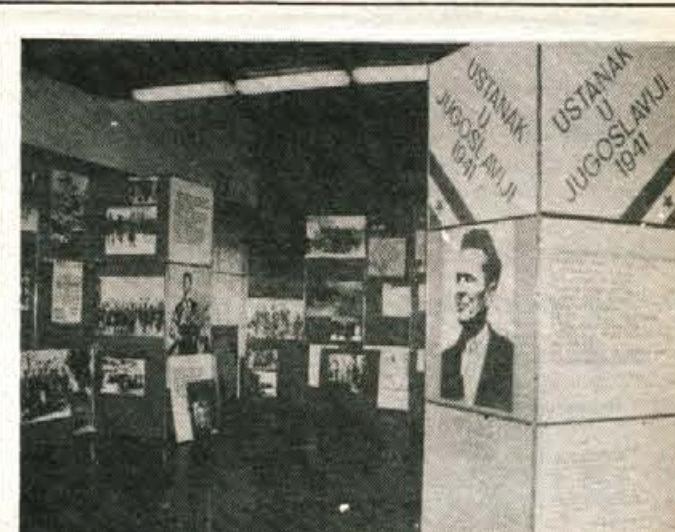
Skopski problem sega tudi na Gorenjsko

Kranj, 30. junija — Dogodki so potekali kot v kriminalki, so ugotovili člani izvršilnega odbora Temeljne banke Gorenjske, ko so v torekobrajavali sanacijo temeljne banke v Skopju, ene od bank Ljubljanske banke, združene banke. Nekdaj uspešna banka je tako neumno in nedovorno poslovala, da je imela konec lanskega leta nad 6100 milijonov dinarjev izgube. Ban-

ka je dajala neomejena posojila, naložbe niso dajale rezultatov, v stečaj je šel Eximport, tako operativni paradni konj makedonskega gospodarstva, in še bi lahko našli primere pogubnega ravnanja z denarjem. Člani izvršilnega odbora so se ob informaciji upravičeno vprašali, kako se je moglo to sploh dogajati pred očmi makedonske narodne banke, politike, SDK in konec concev tudi vodstva združene banke. Res pa je tudi, da je vodstvo skopske banke javnosti in drugim bankam sadilo rožice, čeprav so že krepko tonili v izgube in vseeno trdili, da ne bo problem izplavati.

Skopska banka gre v sanacijo, zahtevno in drago, vendar je to najboljša rešitev, v interesu slovenskega in makedonskega združenega dela, sovlaganja, nadaljnega sodelovanja in tudi zaupanja, ki ga uživa Ljubljanska banka v Makedoniji. Bila so pobude za likvidacijo ali za prijopev k drugi banki, vendar to ne bi bilo smotreno. Banke v iz-

gubi tudi nihče ne bi vzel. Temeljna banka Gorenjske pa po kluču pomaga pri sanaciji z dobrimi 810 milijoni dinarjev posojila. Seveda pa sanatorji terjajo nadzor, takoj v republiki kot banke, da se pesem ne bo ponovila, ne bi bilo pa napak tudi koga poparati za odgovornost. Veliko resnice je tudi v ugotovitvi enega od članov izvršilnega odbora, da pa je sicer na tak način združen denar za prejemnike še vedno najugodnejši... J. Košnjek

Fotodokumentarna razstava v domu JLA — Danes, v petek, 3. julija, bodo ob 13. uri v

Danski plavalci v Radovljici — Izjemno dobra nastanitev v sindikalnem izobraževalnem centru, lep in čist bazen ter vse, kar sodi zraven, so vzroki, da se danski plavalci, med njimi so udi nekateri eprezentantje, vračajo vsako poletje na trening v Radovljico. Letos jih je kar 45 in tudi tokrat bo ob slovesu skupen plavalni miting z radovljiskimi plavalci. Pobudnik za gostovanje Dancev v Radovljici je bil nekdanji radovljiski plavalec Peter Bolko, ki je predsednik plavalnega kluba v danskem mestu Silkeborg. Najprej so prišli k nam plavalci iz tega mesta, sedaj pa iz vse Danske. Sicer pa velja radovljiski kopališče s kampom za enega najbolj urejenih in prijetnih pri nas. (J. K.) — Foto: G. Šink

Prireja mesa in mleka na Gorenjskem

Manjši odkup živine

Kranj, 25. junija — Odbor za agroživilstvo pri Medobčinski gospodarski zbornici za Gorenjsko je prejšnji četrtek obravnaval uredničevanje samoupravnega sporazuma o prijevi mesa in mleka na Gorenjskem. Kranjska mlekarna je v prvih petih letosnjih mesecih odkupila za 6,5 odstotka mleka več kot v enakem lanskem obdobju, škofješko za 5 več in bohinjska za 3 manj. Če se bo takšna rast nadaljevala tudi v naslednjih mesecih, bo odkup mleka na Gorenjskem le malo za milijon litrov ali dva večji, kot so načrtovani podpisniki sporazuma.

Slabše je z mesom. Že zdaj je mogoče načrtovali, da bo stalež živine (krav in pitan-

cev) za tisoč glav manjši, kot je predvideval sporazum, da bo manjši od načrtovanega tudi odkup živine. V škofješki zadrugi, denimo, je bil letosnji petmesečni odkup za osmino manjši od lanskega. Kot so povedali predstavniki kmetijskih organizacij, reja ni ekonomsko zanimivo, pestilo jo je pomanjkanje krmne (samo v Gorenjski kmetijski zadrugi so pozimi in spomladni kupili 1200 ton sena), podaljšala se je tudi doba pitanja. Povpraševanje po krmilih upada, a tudi sicer mešalnica krmil na Trati pri Škofji Loki dela z izgubo in zato lahko pričakujemo motnje pri oskrbi. C. Z.

VAŠ BUTIK
TURISTIČNIH
USLUG

KOMPAS
LETALIŠČE
BRNIK
TEL.: 22-347

• 4. JULIJ, DAN BORCA • 4. JULIJ, DAN BORCA

JURIŠ NA OBLAKOVEM VRHU

Knjiga Draga Vresnika Vojske državne varnosti je iz serije treh knjig, ki obravnavajo prve tri brigade Vojske državne varnosti v Sloveniji v času narodnoosvobodilnega boja. Medtem ko sta prvi knjigi o 1. in 3. brigadi VDV — NOV v pripravi za natis, bo knjiga o 2. brigadi izšla v teh dneh pri Naši obrambi in bo sestavni del knjižnice NOV in POS. Iz knjige Draga Vresnika objavljamo odlomek, ki opisuje boj na Oblakovem vrhu.

Prve dni julija sta poveljstvo 5. bataljona na Martinj Vrhu obiskala brigadni komandant in politični komisar. V brigadnem štabu so ocenjevali na podlagi dotedanjih obiskov v četah in poveljstvu bataljona, da so boriči sicer zelo pogumni in kar dobro vojaško usposobljeni, vendar so bile čete razmeroma šibke in v njih je bilo zaradi navezanosti na domače okolje precej pojavor lokalpatriotizma in vojaško manj sprejemljive domačnosti med starešinami in bortci. Zato sta komandan Slavko Furjan — Dušan in politični komisar Miroslav Remškar — Boštjan sklenila, da uresničijo zamenel o osredotočenju celega bataljona pri štabu brigade na Banjski planoti. Na podlagi dotedanjih opazovanj so obravnavali tudi kadrovsko zasedbo v četah in menili, da je treba spoštovati ukaz poveljstva VDV in izložiti iz čete vse bortce, ki so služili v nemški vojski. Podobno so pozneje storili tudi iz deserterji iz nemške vojske v 3. četu tega bataljona. Zbor bataljona je pomenil priložnost za kadrovsko preverjanje, utrditev vojaške discipline in poglobljeno politično vzgojo bortcev. Zato sta komandan in politični komisar brigade naročila poveljstvu bataljona, naj bataljon takoj po prihodu vseh čet odide na Banjski planot.

V popolni sestavi se je odpravil iz Farjeja Potoka 20. julija in se naslednji dan na Cerkljanskem pridružil kolonu štaba 30. divizije, ki je imela isto smer pohoda, to je proti Želinu in Čepovanu. Pohod divizijske kolone se je ujemal z akcijo bataljona Heine na območju Šentviške Gore. Ta bataljon je spadal v sestavo 139. rezervnega gorskog polka, nosil je ime po svojem komandantu, kapitanu Heineju, sicer pa je predstavljal stalno posadko Idriji. Pri vrtnitvi je nemški bataljon 21. julija okrog 21.30 pri Želinu zadel na partizansko zasedo, ki je odprala nanj močan ogenj. Nemški komandant se je zaredi napada partizanov iz bunkera in nevarne poti po soteski odločil za pohod prek Šeberelj in po vzpetinah nad Idrijico proti Kanomlj in Spodnji Idriji. S tem je za naslednji dan zaprl višinske točke koloni 30. divizije, v kateri sta bila v predhodnici zaščitni bataljon 9. korpusa in 16. SNOB Janko Preml — Vojko. Divizijska kolona se je nameravala iz Cerknega premakniti v Čepovan. Toda zaradi zasede bataljona Heine ob Idriji so se v štabu divizije odločili za spremembu smeri pohoda proti Želinu čez Jagše in Oblakov vrh proti Vojskemu. Zato so naslednji dan, 22. julija, zjutraj neogumno zadel na kolono bataljona Heine, ki si je za smer vrtnitve proti Idriji izbral višinsko pot ob Šeberelj prek Zg. Kanomlje.

Divizijska kolona je to jutro okrog 7. ure v soteski Kanomlje in na poti proti Oblakovemu vrhu zašla v zelo kritičen položaj, ker so jo Nemci opazili in začeli zasedati višinske točke. Razvnel se je srdit boj zaščitnega bataljona korpusa in Vojkove brigade, vendar je bataljon Heine na ugodnejših višinskih položajih ohranjal prednost, čeprav sta mu enoti preprečili, da bi stisnil obroč okrog divizijske kolone, in ga vezali nase. Proti poldnuvu so minometi uspešno razbijali sovražnikove poskuse, da bi se osredotočili na vzpetinah, v tem času pa je štab divizije dočil 2. bataljon 18. SNOB — Bazoviške, ki so ga sestavljali prostovoljci nekaterih narodnosti iz Sovjetske zvezde ter so ga zato tudi imenovali Ruski

bataljot, v center razporeda za juriš na nemške položaje na Oblakovem vrhu.

Da ne bi podrobnejje opisoval bojev drugih enot in delovanje štaba 30. divizije v tem kritičnem položaju, ker je o tem veliko poročil, naj povemo le, da je bil v srednici napada, in sicer levo od Ruskega bataljona, določen tudi 5. bataljon VDV. Oba bataljona sta morala jurišati proti vzpetinam, kjer so bili mitralješka gnezda in položaji bataljona Heine. Od njunega uspeha je bil v tem trenutku odvisen prodor divizijske kolone skozi nemške položaje.

V živeni napetosti, kakršna je prevladovala v teh trenutkih, je štab divizije poslal komandanta 5. bataljona VDV Antona Dežmana — Tončka z nekaj bortci v bočno patruljo, ki naj bi se prebila Nemcem za hrbot. Tako je moral poveljstvo nad jurišem glavnine bataljona prevzeti namestnik komandanta Matija Suhadolnik — Luka. Bataljon je brez ugovora prevzel težko nalogo, čeprav se je le po naključju pridružil divizijski koloni in niti ni doživel, kaj prijaznega sprejema. Komandant divizije je imel najprej poveljstvo bataljona za »klobukarje«, zaradi cesar so bortci še toliko bolj srdočno naskočili nemške položaje, da bi izpolnili povleje namestnika komandanta Luke: »Na juriš! Pokažimo, kaj je VDV!«

Ruski bataljon in 5. bataljon VDV sta več zaporednih juriših pridrala proti nemškim položajem na Oblakovem vrhu. Bortci so se z vso vnenino in srditostjo spopadli s strmino in Nemci; zavedali so se, da je le v preboju rešitev iz težkega položaja. Pri tem so se bortci pod poveljstvom namestnika komandanta Luke dobro izkazali. K njihovemu uspešnemu jurišu je največ priporabilo lažje avtomatsko orožje in puškomitrailjezi, ki so sitali gost ogenj na nemške položaje. Zlasti, ko so bortci vrgli višinske točke nemško mitralješko gnezdo, ubili sovražnikovega

• Za »klobukarje« so veljali partizanski sodelavci, ki so nosili klobuke in se niso udeleževali bojev. Izraz pomeni žaljivko.

MLADI VSEGA SVETA: NIKOLI VEČ FAŠIZMA!

in je bilo zelo malo orožja iz zaveznih pošiljk.

Bataljon je imel v jurišu na nemške položaje razmeroma majhne izgube. Čeprav so bili mladi bortci VDV vojaško manj izurjeni od sovražnika, so vendarle prišle do veljave vse njihove partizanske izkušnje, pa tudi dotedanje vojaško usposabljanje. Po uspelem jurišu na sovražnikove prve položaje in boju prsi ob prsi med bortci ni ničesar padel. Šele med preganjanjem nemških vojakov in zasedanjem novih položajev, ko se je bataljon Heine toliko zbral, da so začeli iz daljave delovati njegovi minometi, so osem bortcev ranili drobci mine, ki je udarila na položaj 1. čete. Dva sta ranam podlegla, medtem ko je šest bortcev po zdravljenju v partizanski bolnišnici okrevalo in se vrnilo v bataljon. Padla sta Polde Travnen, puškomitrailjezec, študent iz Zgornjih Gamelj, in Jože Komel — Franci, ki ga je zadele sovražnikova svincenka, ki se je odbrila od skale v njegov trebuhi. Smrt dveh mladih in pogumnih bortcev je tovariše zelo pretresla. Pogrešali so zlasti puškomitrailjezca Poldeta, ki je bil zmerom velik šaljivec. Med drugim je pogosto pripovedoval svoj dočrt, kako vidi vsako sovražnikovo svincenko, ki leti po zraku, in se ji zato pravocasno ogne. Pozneje so tovariši v njegov spomin zasnovali dočrt: »Vidiš, Polde je videl vsako majhno svincenko, velike mine pa ni.« Borec Jože Komel je smrtno ranjen prosil namestnika komandanta Luko, naj ga ustreli in tako reši bolečin. »Ne streljam svojih bortcev, še manj pa ranjencev« je odvrnil Luka in ga tolažil tistih nekaj mučnih minut, preden je izdihnil. Ranjene bortce so naložili na nosila in jih odnesli na zbirno mesto, od koder so jih nato z vozovi odpeljali proti Cerknemu v bolnišnico Franjo.

Bataljon se je pri Vojskem ločil od divizijske kolone in odpravil proti Banjski planoti. Namestil se je pri štabu brigarde v vasi Kravacev, da bi si odpočil po dolgem pohodu in jurišu na Oblakovem vrhu. Toda ob koncu pojemanje sovražnikove ofenzive sta morali 1. in 3. četa v zasedo nad cesto pri Grgarju. Sovražna kolona, ki se je 30. julija vračala iz Čepovana, pa je bila številčno premočna za uspešen napad zasede. V spopadu z nemško kolono se je morala zaseda umakniti na višje položaje. Nemci, ki so že sklenili svoje akcije, so tudi kmalu odšli proti Gorici.

— Za »klobukarje« so veljali partizanski sodelavci, ki so nosili klobuke in se niso udeleževali bojev. Izraz pomeni žaljivko.

Španski borec Stanislav Finžgar — Rub

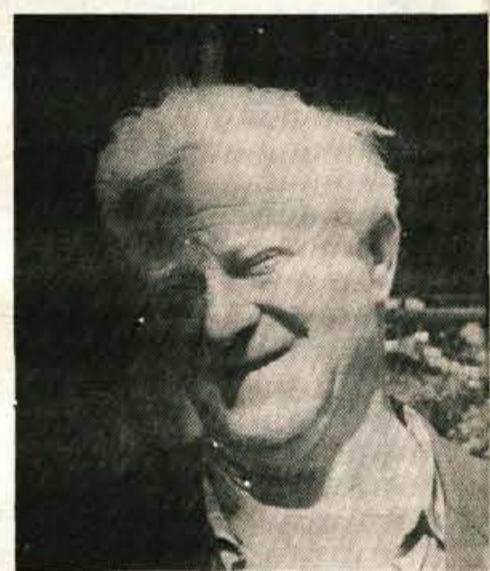
ZA POSTELJO ZMLJA, ZODEJO MILO NEBO

Jesenice, 2. julija — Stanislav Finžgar s Koroške Bele je boril v Španiji, doživil je strahote nemških taborišč in se bojeval med partizani. Vedno sem bil in vedno bom ostal zagrizen antifašist, saj ni mogoče popisati s

del in znal. Bojeval sem se v Italijonu Dimitrov in nekateri borbe so bile zares težke. V Janiji sem bil dvakrat ranjen, toda v protiletalski artilleriji pri Čehih sem vztrajal do konca.

Ko je bilo rečeno, naj se in rancionalne brigade odstranijo, smo se tisoči in tisoči ljudi na francoski meji v taboriščih. Tam mi je bila šest mesecov za posteljo zmlja in odejo milo nebo, hrane pa oraj ni bilo. Nato so nas internirali v Nemčijo, kjer smo v taborišču Herman Göring-aumswarg spoznali, kaj fašizem.

V taborišču sem imel števil 35.340 in pravi čudež je bil, sem ga sploh preživel. Trdo ho delali, kopali jarke in ak dan bili nema priča streinja in pobijanja. Nemška stika v tem taborišču je bila meljita: na tisoče so jih privzeli h kolum in postrelili, a večer so nas tepli, sleherni dobil 25 udarcev, ki jih je oral sproti šteti. Ce se je notil, jih je dobil še enkrat... V čevljih nišem imel novic, voge, noke so bile vse kravate, dno smo moral teči in se iljudo odkrivati, ce smo ečali gestapoveca. Tega se ne

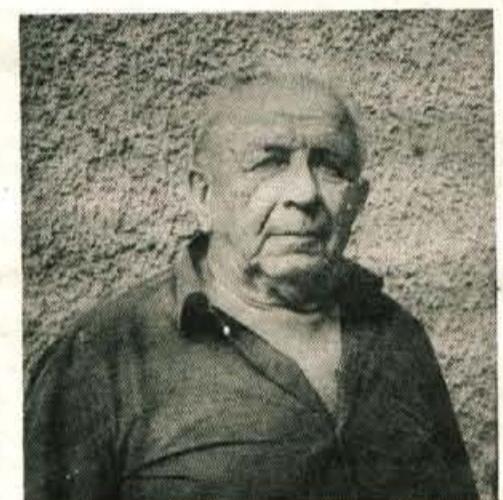
Stanislav Finžgar
— Rubjo

starjugoslovanski vojak pobegnil v Španijo. Tedaj se ni dal dobiti nobenega dela, privodnost pa je bila zelo negotovata, prikoveduje Stanislav Finžgar — Rubjo.

»Ime Rubjo sem dobil v Španiji, kamor sem pripravil po petih tednih skrivanja v petih državah. Bilo je težko, ker nisem znal tujih jezikov, a sem si pomagal, kakor sem

PREGANJANI KT DIVJE ŽIVALI

O Fistrovih fantih so ljudje vedno govorili z vsem spavanjem. Predani bortci so bili od prvega dne, poštenjaki, zavedni Slovenec. 6. julija 1941, ko se je pred njihovo hišo, pri Levčevih na Cegelnici, postavili Kranjska četa, so bili v vrsti kar trije Levčevi fantje: Stane, Miha in Franc Tone, ki je takrat že imel družino, je bil kasneje z družino in mamo preseljen v taborišče. A so se vsi vrnili, le Miha, dražgoški borec, je padel na Mostki planini.

ski jami. Nekaj močno bili kar cele tri tedne skupaj v jami, stirinajst dni skupaj smo se držali ob Sa

Le treh najbolj spomnimi, da so nam tisti čas do zavetje, da se ljudje niso ustrašili, ko so bili Kranjske čete, ki so bili v Okroglegačkuševi po domače, Medetovi in Omanu, Strahinja. Kmet Tone Markič, Oman, imel na sredini vrtu čebelnjak. Tja nam je postal hrano. Saj so bili tudi sorodniki tu, naši, trepetali so za nas, a vsi so se našli tudi bali. Nemški teror je bil strašen, dan so po vaseh viseli novi plakati z nimi, tudi zapori so se polnili. Naši ljudje včasih zadržujemo, dana, ce bi jih prijeli in mučili. Kot preganjane živali smo bili.

Do oktobra 1941, leta so ga na Dolenjskem ujeli Italijani, odpeljali so ga v taborišče Gonars, Kraut, kjer je bil do naslednje pomladi 1942, tem se je pri nakladanju poškodoval nogi, se zdravil in potrešil Kraut, ušel, 14. februarja 1944, leta 15. leta je prišel v 3. bataljon Kokrške čete. Prve dne naši so se zadrževali Begunje, Tokrat so zanesljivo odselili.

In kaj pravljemo? In kaj pravljemo?

Pri nas bili zlato imeli, a kaj, smo dopustili, poneverjajo, kradajo. Nikjer več kaznovani, pa spet dobre mestne direktorje, premali je kazni. Po vojni pa smo ekali, so Nemci napadli bortce, ki so ostali pod Storžičem. Osem bortcev je takrat, 5. avgusta navsezgodaj, padlo pri Verbičevi koči. Moj brat Stanislav je stražil, ko so napadli. Ko smo izvedeli za tragedijo pri Verbičevi koči, smo se umaknili na Dobrčo. Izvedeli smo tudi, da so naši načrti izdani. Namesto bortcev z Jelovice pa smo prišli po cesti pod gorami nemški avtomobili... Potem se je začelo strahovito pregaševanje.

Vse do oktobra 1941, leta smo bili nekaj časa v Udinem borštu, nekaj časa v okrogelj

D. Dolenc

